

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพุทธศักราช 2550 มีสาระสำคัญที่คล้ายกันคือในประเด็นการยุบพรรคกล่าวคือ รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองได้ในกรณีที่พรรคการเมืองนั้นยึดอำนาจโดยการปฏิวัติรัฐประหารหรือเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2550) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 กำหนดให้พรรคการเมืองอาจถูกยุบได้โดยง่ายขึ้น เช่น กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้งหรือระเบียบหรือประกาศของคณะ กรรมการการเลือกตั้งซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม การยุบพรรคการเมืองโดยง่ายย่อมเป็นการลดทอนบทบาทและความสำคัญของพรรคการเมืองออกไป

ซึ่งพรรคการเมืองนั้นจะมีบทบาททางการเมืองและความสำคัญต่อระบบการเมืองหลากหลายและไม่เน้นเฉพาะระบบการเมืองประชาธิปไตยเท่านั้น ในข้อเท็จจริงของพรรคการเมืองทั่วโลกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พรรคการเมืองเป็นได้ทั้งสาเหตุที่มีผลต่อระบบการเมืองและเป็นผลที่เกิดมาจากเหตุปัจจัยต่างๆ ทั้งการเมืองเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละสังคมแต่พบว่าในระบบการเมืองเผด็จการพรรคการเมืองเป็นศูนย์กลางของอำนาจทางการเมืองทั้งมวลและสามารถสร้างอิทธิพลทางการเมืองต่อภาคสังคมได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง (ทั้งด้านบวกและลบ)

ส่วนในระบบการเมืองประชาธิปไตย พรรคการเมืองที่เข้มแข็งต้องเกิดมาจากความต้องการของประชาชนกลุ่มต่างๆ และกลุ่มผลประโยชน์ที่มีความเข้มแข็งในการรวมตัวและจัดองค์การทำงานร่วมกันและจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นเป็น “ตัวแทน” เพื่อเข้าแข่งขันกับกลุ่มผลประโยชน์ของคนกลุ่มอื่นๆ เพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าสู่อำนาจผ่านระบบการเลือกตั้งที่อิสระ (Free) ยุติธรรม (Fair) และมีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ (Frequent elections) เพื่อจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่า (ผลประโยชน์ต่างๆ) ให้กับสังคมและนำไปสู่การเกิดระบบระเบียบทางการเมืองและสังคม

การที่ไปบัญญัติไว้ในกฎหมายให้ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมืองได้ นอกจากจะขัดกับหลักการพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตยขัดกับหลักนิติธรรมแล้วก็ยังขัดกับธรรมชาติความเป็นจริงของการเมือง บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่มีความเป็นหลักสากลและก็ได้ไม่ได้ผลในทางปฏิบัติสมาชิกอื่นๆ ของพรรคที่ถูกยุบและมีได้เป็นกรรมการบริหารก็อาจจะก่อตั้งพรรคใหม่หรือไปซื้อ

พรรคเล็กๆ ที่จัดตั้งไว้ก่อนก็ได้ พรรคการเมืองก็จะพยายามลดจำนวนกรรมการบริหารพรรคให้น้อยลงหรือในที่สุดอาจจะ “จ้าง” คนมาเป็นกรรมการบริหารพรรคก็ได้

และในการลงโทษตัดสิทธิทางการเมืองกรรมการบริหารพรรค โดยใช้กฎหมายในทางที่เป็นโทษไม่ว่าจะเป็นกฎหมายอะไร ไรก็ตามก็ยังขัดกับหลักการรับผิดชอบไม่ว่าทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางการเมือง การลงโทษตัดสิทธิทางการเมืองกรรมการบริหารพรรคเท่ากับเป็นการกีดกันบุคลากรทางการเมืองซึ่งมีความสามารถของพรรคและของประเทศชาติที่มีน้อยอยู่แล้วเพราะหากปรากฏว่าในที่สุดประชาชนก็ยังคงเลือกสมาชิกของพรรคที่ถูกยุบให้เข้ามาบริหารประเทศพรรคก็จะประสบปัญหา เพราะจะเหลือบุคลากรที่มีความสามารถหรือเป็นบุคลากรระดับรองลงไปมาทำงานให้กับรัฐบาลและประชาชนและในที่สุดก็จะเป็นการบังคับให้ประเทศชาติได้มาซึ่งรัฐมนตรีที่มาจากบุตรภริยาหรือวงศาคณาญาติของกลุ่มบุคคลที่ถูกเพิกถอนสิทธิทางการเมืองไป ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของการเมืองในความเป็นจริงไม่ใช่ในทางอุดมคติก็มีสภาพเป็นอย่างนั้นเอง ซึ่งก็เป็นผลมาจากกฎหมายและคำวินิจฉัยที่ไม่สอดคล้องกับโลกของความเป็นจริงในทางการเมืองและไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งแสดงออกให้รับทราบโดยผลของการเลือกตั้งทั่วไปนั้นเอง

บทสรุป

ประเด็นการยุบพรรคและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคตามมาตรา 68 และมาตรา 237 ในทางทฤษฎีการรับผิดชอบในทางนิติบุคคลนั้น กฎหมายของประเทศแถบทวีปยุโรปเห็นว่า พรรคการเมืองเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนการยุบพรรคการเมืองจะไม่สามารถทำได้โดยง่ายหากยุบพรรคการเมืองก็ต้องเป็นกรณีที่เกิดจากความมั่นคงของประเทศและพรรคการเมืองจะไม่รับผิดชอบต่อการกระทำของสมาชิก เว้นแต่พรรคการเมืองสนับสนุนให้สมาชิกไปกระทำการที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศการให้บุคคลต้องรับผิดชอบในการกระทำความผิดของบุคคลอื่นเป็นกรณีที่ใช้ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นกฎหมายเอกชนแต่กรณีพรรคการเมืองหรือการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นเรื่องของรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายของมหาชน จึงไม่สมควรนำหลักการของกฎหมายเอกชนมาใช้กับกฎหมายมหาชน หากสามารถนำมาเทียบเคียงกันได้กรณีรัฐมนตรีกระทำผิดจะต้องยุบกระทรวงนั้นหรือไม่ จึงเห็นว่าไม่สมควรอย่างยิ่งเพราะจะกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

ในประเด็นความมีส่วนได้เสียในคดีของศาลรัฐธรรมนูญเอง อาจถือได้ว่ามีบุคคลที่มีส่วนได้เสียนั่งพิจารณาคดี อย่างเช่น มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางท่านเป็นสมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 และมานั่งเป็นผู้ใช้รัฐธรรมนูญอีกทั้งแนวทางการแสดง

ออกทางการเมืองของตุลาการรัฐธรรมนูญบางท่านก็แสดงออก โดยการสื่อสารกับสาธารณชนผ่านสื่อมวลชน ทั้งความคิด ท่วงท่า คำพูดรวมทั้งภาษากายถึงการต่อต้านทางการเมืองของอีกฝ่ายหนึ่งมาโดยตลอด จึงเป็นบุคคลที่ต้องสงสัยในประเด็นของความเป็นกลางว่ามีมากน้อยเพียงใด จึงไม่สมควรที่จะนั่งพิจารณาคดีได้เพราะถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ดังกรณีตัวอย่างจากต่างประเทศในประเด็น “ความมีส่วนได้เสียของผู้มีอำนาจวินิจฉัยคดี” ที่ขัดแย้งกับหลักแห่งความเป็นกลางเช่นในคดี “ปีโนเชต์ (Pinochet)” ซึ่งความมีส่วนได้เสียของผู้พิพากษาเป็นเหตุให้ศาลสหภาพนาง (ศาลสูงของอังกฤษ) ต้องพิพากษายกเลิกคำพิพากษาเดิมทั้งหมด เพราะเหตุที่มีผู้พิพากษาท่านหนึ่งมีส่วนได้เสียต่างๆ ในคดีอันเป็นกรณีขัดต่อหลักแห่งความเป็นกลาง (Freedom from Interest or Freedom from Bias) ซึ่งเป็นหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) ตามกฎหมายอังกฤษหลักแห่งความเป็นกลางนี้ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดที่มีผลประโยชน์จริงๆ หรือมีอคติจริงๆ เพียงแต่อยู่ในฐานะเป็นที่สงสัยว่าอาจจะมีผลประโยชน์หรืออาจจะมีอคติเท่านั้นก็ควร ห้ามเป็นผู้พิจารณาแล้ว

ความเห็นของ Lord Brown - WillKison ในคดีปีโนเชต์ ได้นำคำพิพากษาของ ลอร์ด เฮวาร์ด มาอ้างด้วยว่า “...เป็นความสำคัญขั้นพื้นฐานที่ว่าไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดความยุติธรรมเท่านั้นแต่ต้องทำให้คนเห็นปรากฏชัดเจนและปราศจากข้อสงสัยใดๆ ว่ามีความยุติธรรมเกิดขึ้นจริง...”

คดีนี้ปรากฏว่าจากเหตุที่ผู้พิพากษาท่านหนึ่งอาจมีส่วนได้เสียในคดี ซึ่งขัดต่อหลักแห่งความเป็นกลางผู้พิพากษาศาลสูงจึงมีความเห็นพ้องกันให้พิพากษากลับคำพิพากษาเดิม โดยให้มีการพิจารณาคดีใหม่และให้มีการตั้งองค์คณะผู้พิพากษาชุดใหม่ที่ไม่ใช่ชุดเดิมขึ้นมาทำหน้าที่พิจารณาคดีนี้แทนและปีโนเชต์ก็ไม่ต้องถูกส่งตัวกลับไปยังประเทศสเปนในฐานะผู้ร้ายข้ามแดน

อีกทั้งประเด็นการที่ศาลรัฐธรรมนูญ ออกไปนั่งตัดสินคดีนอกศาล หรืออ่านคำพิพากษานอกศาล ด้วยกระบวนการวิธีพิจารณาอย่างเร่งรัดไม่รับฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติมกระบวนการพิจารณาค่อนข้างรวบรัด ทั้งที่ยังไม่ได้มีการไต่สวนหรือเปิดโอกาสให้กรรมการบริหารพรรคที่ไม่เกี่ยวข้องได้ใช้สิทธิในการชี้แจง โดยในกระบวนการพิจารณาเช่นนี้ศาลกลับยึดข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมาใช้ แทนที่จะยึดตามรัฐธรรมนูญที่ใหญ่กว่าข้อกำหนดของศาลแม้จะถือว่าทำได้ก็ตาม การพิจารณาดังกล่าวจึงขัดต่อหลักการฟังความวิธีพิจารณาความของศาลย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย และศาลอาจถูกมองว่าตั้งธงในคำวินิจฉัยไว้ก่อนแล้วเท่ากับว่าศาลมีอคติไม่เที่ยงธรรม เพราะศาลต้องมีหน้าที่ต้องอำนวยความยุติธรรมซึ่งความยุติธรรม หมายถึง การทำกรรมดี (Doing Well is Justice) หรือการทำให้ถูกต้อง (Right Conduct) และในความหมายนี้ไม่ได้กล่าวถึงเพียงจะต้องทำให้เกิดความยุติธรรมเท่านั้นแต่ต้องทำให้คนหรือประชาชนทั่วไปรู้สึกได้ถึงความยุติธรรม เช่นว่านั่นด้วยแต่การตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนบางส่วนก็รู้สึกได้เช่นกันแต่เป็นความ

รู้สึกที่สร้างความกังขาถึงความเป็นกลางว่าศาลมีความเป็นกลางเพียงพอที่มีความยุติธรรมต่อการพิจารณาคดีมากน้อยเช่นไร

และผลของการตัดสินคดียุบพรรคโดยอ้างบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 นั้นก็ยังเป็นที่สงสัยว่าเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมาย บางส่วนอาจจะคลาดเคลื่อนไม่ถูกต้องเพราะหากยึดถือตามคำวินิจฉัยของศาลว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลก็คงจะมีปัญหาอุปสรรคตลอดเวลาเพียงเพราะเหตุสมาชิกทำผิดคนเดียว พรรคต้องถูกยุบไปด้วยถือเป็นการลงโทษที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ อีกทั้ง การนำถ้อยคำไปเขียนในมาตรา 237 โดยกำหนดให้การทุจริตการเลือกตั้งหรือการที่หัวหน้าพรรคการเมืองมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การนำข้อความ “ให้ถือว่า” มาใช้เป็นการด่วนสรุปว่า ถ้ามีการทุจริตการเลือกตั้งคนเดียว หัวหน้าพรรคการเมืองต้องมีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยเป็นการเขียนกฎหมายที่เป็นการให้ตีความเปิดกว้างไปในทุกเรื่อง ทั้งโทษที่ลงถึงขั้นยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิของกรรมการบริหารก็เป็นการลงโทษโดยไม่ดูระดับความร้ายแรงของเรื่อง คือถ้ามีสมาชิกทุจริตการเลือกตั้งต้องลงโทษเฉพาะตัวหรือสร้างระบบควบคุมตรวจสอบการทุจริตการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ใช่ให้ยุบพรรคการเมืองเลย พรรคการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนไม่ใช่เรื่องของกฎหมายจึงไม่ใช่เรื่องจะยุบไม่ยุบพรรค มาตรา 237 และกฎหมายดังกล่าวอาจก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อจิตใจของคนเป็นจำนวนมาก ศาลรัฐธรรมนูญควรจะใช้มาตราเหล่านี้ด้วยความระมัดระวังไม่ใช่ใช้ในลักษณะเป็นเครื่องมือของการเมืองอีกฝ่ายแต่อย่างใด

ดังนั้นความมุ่งหมายของการเขียนถ้อยคำ “เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” เป็นถ้อยคำที่เขียนไว้ในมาตรา 68 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 (ซึ่งก็คือมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540) มาตรานี้มุ่งหมายในเรื่องการปฏิวัติ การรัฐประหาร มิใช่หมายความเรื่องการทุจริตซื้อเสียง ซึ่งความร้ายแรงของการปฏิวัติรัฐประหารเป็นการแย่งชิงอำนาจรัฐหรือยึดอำนาจรัฐโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญจึงเป็นเรื่องที่มีระดับความร้ายแรง และเป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญห้ามมิให้กระทำโดยเขียนไว้ในมาตรา 68 และหากมีการยึดอำนาจโดยการปฏิวัติรัฐประหารหากยึดอำนาจไม่สำเร็จก็เป็นเรื่องทำผิดตามกฎหมายอาญาเรื่องความผิดฐานกบฏ หรือก่อการร้าย ซึ่งมีบทลงโทษของกฎหมายอยู่แล้ว

ดังนั้น การนำถ้อยคำ “เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” ไปเขียนใส่ไว้ในมาตรา 237 และใช้เพื่อยุบพรรค

การเมืองจึงเป็นเรื่องไม่ถูกต้องเพราะการทำรัฐประหารกับการซื้อเสียงโดยคนๆ เดียวแล้วนำข้อความข้างต้นมาใช้สำหรับการยุบพรรคการเมืองจึงเป็นการเขียนกฎหมายที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ

ประกอบกับการที่มีความเข้าใจว่าในกรณีที่มีการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใด (ให้ใบแดง) แล้วไม่ว่าจะเป็นการเพิกถอนฯ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งหรือโดยศาลฎีกาหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้วก็ตาม หากการทุจริตการเลือกตั้งนั้นเกี่ยวข้องกับหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองเมื่อนายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง) โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดำเนินการผ่านอัยการสูงสุดจนครบขั้นตอนจนมีการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องยุบพรรคการเมืองนั้นเสมอไป

ความเข้าใจเช่นนี้ นับเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อกฎหมายอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ

1. รัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสาม บัญญัติว่า “ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้” ซึ่งเป็นอำนาจดุลพินิจที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำสั่งยุบหรือไม่ยุบพรรคการเมืองนั้นก็ได้ ไม่ใช่อำนาจผูกพันที่บังคับให้ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีคำพิพากษาสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นเสมอไป

2. รัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง...” แสดงให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้ถูกรัฐธรรมนูญบังคับให้ต้องยุบพรรคการเมืองนั้นเพราะมีกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่เห็นสมควรจะยุบพรรคการเมืองนั้นก็ได้

3. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 95 วรรคสามบัญญัติสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญว่าในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนพรรคการเมือง ประกาศคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษาแสดงให้เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไม่ยุบพรรคการเมืองก็ได้

กล่าวโดยสรุป ในคดีทุจริตการเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองเกี่ยวข้องอยู่ด้วย กฎหมายไม่ได้บังคับให้ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องยุบพรรคการเมืองนั้นเสมอไป

ส่วนประเด็นการเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งนั้น สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิของพลเมืองในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเสรีประชาธิปไตย และเป็นสิทธิในการเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเจตนารมณ์ของรัฐ ปัจจุบันสิทธิเลือกตั้ง จัดเป็นสิทธิพื้นฐานของความเป็นพลเมืองของรัฐ คนต่างด้าวไม่มีสิทธิประเภทนี้ในรัฐที่ตนอาศัยอยู่ การที่รัฐใดจะให้สิทธิเลือกตั้งแก่พลเมืองของตนภายใต้ข้อจำกัดใด ขึ้นอยู่กับนิติบัญญัติของรัฐบาลใด เช่น ประเทศนิวซีแลนด์เป็นประเทศแรกที่ทำให้

สิทธิเลือกตั้งแก่ผู้หญิง โดยให้สิทธิตั้งแต่ พ.ศ.2436 ในขณะที่ประเทศสวีเดนแลนด์เฟิ่งจะให้สิทธิเลือกตั้งแก่ผู้หญิงเมื่อ 20 กว่าปีมานี้เอง

เมื่อพลเมืองมีสิทธิเลือกตั้งแล้ว การจะพรากสิทธิเลือกตั้งของเขาไปจะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และกระทำได้ที่จำเป็น โดยมีเงื่อนไขว่าการจำกัดสิทธิดังกล่าวจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นไม่ได้ (รัฐธรรมนูญมาตรา 29 วรรคหนึ่ง) รัฐธรรมนูญบัญญัติเหตุที่จะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้หลายกรณีในกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งทุจริตการเลือกตั้ง โดยกระทำการก่อหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมรัฐธรรมนูญให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้น (ในกรณีประกาศผลการเลือกตั้งแล้วต้องเพิกถอน 5 ปี)

ส่วนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองอันเกิดจากการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นสมาชิกพรรคของตนทุจริตการเลือกตั้งนั้นจะกระทำได้อีกต่อเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้นและ “ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยหรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง” (รัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง และกฎหมายพรรคการเมือง มาตรา 98) รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองแบบเหมาเข่งทั้งหมด รวมทั้งผู้ที่ไม่มีส่วนรู้เห็นไม่ได้ปล่อยปละละเลยหรือไม่ทราบถึงการกระทำนั้นด้วยดังที่เข้าใจกัน

ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดอาญาตามหลักกฎหมายเดิม กรรมการผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วยเว้นแต่จำเลยจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น (พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 114 ก่อนแก้ไข) แต่หลังจากรัฐธรรมนูญปี 2540 ซึ่งมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากขึ้นออกมาใช้บังคับหลักกฎหมายที่ให้ผู้แทนของนิติบุคคลต้องรับโทษทางอาญาด้วยได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ โจทก์ต้องพิสูจน์ความผิดของผู้แทนนิติบุคคลนั้น เช่น ความผิดเกิดจากสั่งการ การกระทำ ไม่สั่งการหรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำผู้แทนนิติบุคคลที่ถูกพิสูจน์ความผิดได้จึงจะต้องรับโทษทางอาญา

แล้วเหตุใดจึงสามารถตัดสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งถือว่าเป็นการลงโทษความเป็นพลเมืองโดยที่ผู้ร้องไม่ต้องพิสูจน์ว่าบุคคลเหล่านั้น

มีส่วนรู้เห็น ปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการทุจริตการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งในสังกัด พรรคการเมืองเดียวกัน แล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แบบเหมารวมทั้งหมด

ระบบกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคเป็นระบบล่าช้า ไม่มีประโยชน์ต่อการป้องกันการซื้อเสียง มีไว้เพื่อทำลายพรรคการเมืองบางพรรค และทำให้ระบบพรรคการเมืองอ่อนแอเป็นระบบที่ขัดต่อหลักนิติธรรมนำไปสู่วิกฤตและทำให้ประชาธิปไตยถอยหลัง กรณียุบพรรคเป็นปัญหามาตั้งแต่รัฐธรรมนูญ 2540 คณะรัฐประหารทำให้เลวร้ายลงไปอีก โดยออกประกาศ คปค. ฉบับที่ 27 ระบุว่า “ในกรณีที่พรรคการเมืองถูกยุบให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคนั้นเป็นเวลา 5 ปี” จึงเป็นหลักกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม การกระทำความผิดของคนบางคนทำให้พรรคการเมืองต้องถูกยุบนำมาซึ่งวิกฤติและความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง นับเป็นการถอยหลังก้าวใหญ่ของระบอบประชาธิปไตยของประเทศ

ข้อเสนอแนะ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 197 บัญญัติว่า “การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์” โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 ได้นำหลักการมาจากรัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่น ค.ศ.1946 มาตรา 76 (3) หลักการดังกล่าวมีลักษณะเช่นเดียวกันกับรัฐธรรมนูญประเทศสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี ค.ศ.1949 มาตรา 21 (3) และมาตรา 93 (2) และรัฐธรรมนูญประเทศสาธารณรัฐเกาหลีแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 9 ค.ศ.1987 มาตรา 111 (1) 5

ด้วยเหตุที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรองรับให้ศาลมีอำนาจตามกฎหมายได้ รัฐสภาจึงได้ตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 ถึงมาตรา 69 ทั้งนี้เพื่อให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ได้บัญญัติเกี่ยวกับรายละเอียดและเงื่อนไขต่างๆ ในการยุบพรรคการเมืองโดยศาลรัฐธรรมนูญสำหรับผลการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อสันนิษฐานของกฎหมายในกรณีการยุบพรรคการเมืองในประเด็นเกี่ยวกับการกระทำซึ่งให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนว่าให้หมายถึงการกระทำที่ให้ได้มาซึ่งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ โดยการกระทำที่ร้ายแรงจริงๆ ซึ่งลักษณะของการกระทำจะต้องเป็นไปในลักษณะที่เป็นการล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงหรือการกระทำที่มีผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตยอย่างรุนแรง ด้วยการทำการปฏิวัติรัฐประหารเท่านั้น

ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับหลักที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตามมาตรา 68 วรรคหนึ่งที่บัญญัติว่า บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญ เพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้

2. ในประเด็นเกี่ยวกับการตีความของศาลรัฐธรรมนูญต้องแก้ไขบทบัญญัติของมาตรา 237 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ.2551 และ มาตรา 103 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2250 ให้ผ่อนคลายความเข้มงวดลงไปบ้างซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยให้เปลี่ยนถ้อยคำที่ว่า “ให้ถือว่า” แก้ไขเป็น “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า”

เงื่อนไขที่นอกจากนี้ เช่น กรรมการบริหารบางคนหรือแม้แต่หัวหน้าพรรคไปทำผิดกฎหมายเลือกตั้งความรับผิดชอบก็ควรอยู่แค่บุคคลที่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้งเท่านั้นไม่ควรขยายไปให้กรรมการบริหารคนอื่นหรือพรรคการเมืองทั้งพรรค ทั้งที่ไม่ได้มีการพิสูจน์ว่ามีส่วนรู้เห็นต้องรับผิดชอบไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นควรจะมีการศึกษาอย่างจริงจังเพื่อที่จะทำการแก้ไขทั้งระบบ มิใช่แต่แก้ไขเพียงมาตราหนึ่งมาตราใดเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น เพราะมิเช่นนั้นแล้วรัฐธรรมนูญก็จะไม่มีลักษณะเป็นกฎหมายสูงสุดเป็นเพียงแค่ตัวหนังสือในกระดาษที่นึกอยากจะนึกทิ้งหรือลบเพื่อแก้ไขอย่างไรเมื่อใดก็ได้ โดยไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นประการสำคัญ

3. ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้วิจัขอเสนอแนะว่าควรแก้ไขกฎหมายโดยไม่ควรให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้มากมาย เช่น ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ในส่วนของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มาจากกาแต่งตั้งของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติที่ยึดอำนาจธิปไตยไปจากประชาชนเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ควรให้ยกเลิกไปและควรจัดให้มีคณะกรรมการชุดใหม่เข้ามาดำเนินการ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งควรให้มีที่มาจากฐานของประชาชนไม่ว่าจะเป็นการเลือกทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

4. ประเด็นความไม่เป็นธรรมในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้วิจัขอเสนอแนะว่าการที่จะพิจารณาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ว่าจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดก็ควรเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาทั้งหมด เพื่อก่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมต่อผู้สมัครทุกคนและพรรคการเมืองทุกพรรค

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจหน้าที่ในการยุบพรรคการเมือง ถ้าหากว่ามีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบุคคลในคณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้การวินิจฉัยเป็นไปด้วยความสุจริต เทียงธรรม ให้เกิดความยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เนื่องจากเป็นผู้ร่างกฎหมายและใช้กฎหมายเสียเอง จึงไม่เหมาะสมและสมควรที่จะดำรงตำแหน่ง
ตุลาการในศาลรัฐธรรมนูญที่มีเกียรตินี้ ทั้งผู้พิพากษาต้องดำรงไว้ซึ่งความเป็นกลางอย่างชัดเจน
ต้องไม่ฝักใฝ่ต่อพรรคการเมืองอันจะทำให้ขาดอิสระในการพิจารณา ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความ
เสียหายและกระทบต่อประเทศชาติในระบบพรรคการเมืองไทย จึงสมควรต้องแก้ไขประเด็นที่
กล่าวมาทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องกันเจตนารมณ์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชของอาณาจักรไทย ตาม
ระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข